

ยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๗

๑. สถานการณ์ปัจจุบัน

๑.๑ ข้อมูลพื้นฐาน

ไก่พื้นเมืองไทยมีมาพร้อมกับคนไทยสมัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน เมื่อมีการอพยพลงใต้ก็นำพาไก่พื้นเมืองมาด้วย เพราะไก่พื้นเมืองมีคุณสมบัติที่ดี คือ มีขนาดตัวพอเหมาะในการบริโภคในครัวเรือน ขนย้ายง่าย ไก่พื้นเมืองนอกจากมีรสชาติเนื้ออร่อย ยังเลี้ยงง่าย มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมในชนบท สามารถผสมพันธุ์และฟักไข่ขยายพันธุ์ได้เอง ตามสภาพธรรมชาติ มีสัญชาตญาณรักษาตัวรอดจากศัตรูต่างๆ มีความต้านทานต่อโรคและพยาธิภายนอกต่างๆ ดีกว่าไก่ที่นำเข้าจากต่างประเทศ ไก่พื้นเมืองไทยมีประโยชน์ต่อชาวชนบทมากในแง่ของความมั่นคงทางด้านอาหาร และรายได้เสริม ปริมาณไก่พื้นเมืองขึ้นๆลงๆ ตามสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะโรคระบาดประจำปี แต่ไก่พื้นเมืองยังสามารถแพร่พันธุ์ขึ้นมาทดแทนได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ไก่พื้นเมืองไทยจะอยู่คู่กับสังคมชนบทไทยตลอดไป ไก่พื้นเมืองไทยอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีการนำไก่พันธุ์ต่างประเทศเข้ามาเลี้ยงในประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตเนื้อและผลิตไข่โดยเฉพาะประกอบกับสงครามอินโดจีน ชาวเวียดนามได้อพยพเข้าประเทศไทย โดยเฉพาะมาอาศัยอยู่ในจังหวัดริมฝั่งโขง ได้นำไก่ชนเวียดนามมาเลี้ยงด้วย ซึ่งเป็นไก่คล้ายไก่พื้นเมืองไทย ไม่มีขนที่คอ เรียกไก่แข้งอ่อน บางคนเรียกเพี้ยนเป็นไก่คออ่อน (naked neck) มีข้อดีคือ มีความอดทนมากในการชนเพราะหนังหนา ต่อมาารสนิยมในการเลี้ยงไก่ชนของคนไทยได้เปลี่ยนไปนิยมเลี้ยงไก่พม่า ซึ่งเป็นไก่ขนาดเล็ก (หรือรอยเล็ก) เกษตรกรไทยมีความชอบไก่ชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงได้นำไก่ชนทั้งไก่เวียดนาม (ไก่แข้งอ่อน) และไก่พม่าไปเลี้ยงในชนบท ผสมกับไก่ชนไทย ทำให้ได้ไก่พันธุ์ทาง (ไก่ลูกผสม) ซึ่งถ้าผสมกับไก่พม่าก็จะได้ลูกผสมที่มีขนาดเล็กลง ทำให้ไก่พื้นเมืองในชนบทมีขนาดเล็กลงด้วย ลักษณะภายนอกก็เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบันประชาชนนิยมรับประทานไก่พื้นเมืองกันมาก แม้ว่าประชาชนจะนิยมเลี้ยงกันอยู่ทั่วไปก็ตาม แต่ไก่พื้นเมือง ก็ยัง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด หรือประชาชนผู้รับประทานเนื้อไก่พื้นเมือง ทั้งนี้เพราะผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองในชนบทโดยทั่วไป ใช้วิธีการเลี้ยงแบบปล่อยให้ไก่พื้นเมืองหากินเองตามธรรมชาติ และเลี้ยงเป็นจำนวนน้อย จะให้อาหารบ้างเป็นบางครั้งคราว จึงทำให้ไก่พื้นเมืองเจริญเติบโตช้าและเป็นโรคตายจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ไก่พื้นเมืองมีลักษณะเด่น คือ เลี้ยงง่าย มีความต้านทานโรคสูง เนื้อเป็นที่นิยมรับประทาน เพราะมีรสชาติดีดังนั้น หากผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีการศึกษาวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ให้เข้าใจ พร้อมทั้งมีการดูแลป้องกันรักษาการเกิดโรคต่างๆ ก็จะทำให้ผลผลิตไก่พื้นเมืองดีขึ้น สามารถจำหน่ายได้ราคาดี เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองอีกทางหนึ่งด้วย หากมองให้กว้างๆออกไปอีกไก่พื้นเมืองจะช่วยให้ธรรมชาติมีความสมดุลในระบบไร่นา คือ จะช่วยจิกกินแมลงที่ทำลายต้นพืชบางอย่าง

ไก่พื้นบ้านในประเทศไทยจำแนกได้เป็น ๔ พันธุ์ใหญ่ๆ คือ ไก่ฮูหรือไก่ชน ไก่แจ้ ไก่ตะเภา และไก่ลูกผสมหรือไก่กลายพันธุ์

๑.๒ ข้อมูลการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ปี ๒๕๖๓ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๒,๒๗๑,๗๐๑ ตัว มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๕๙,๑๕๒ ราย แยกเป็นรายอำเภอ ดังต่อไปนี้ อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๓๗,๘๑๘ ตัว มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๑๐๒ ราย อำเภอจอมทอง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๕๑,๑๑๒ ตัว จำนวน

เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๓๔๒ ราย อำเภอแม่แจ่ม มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๑๓,๒๗๐ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๔๕๓ ราย อำเภอเชียงดาว มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๙๙,๓๕๔ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๓๕๔ ราย อำเภอดอยสะเก็ด มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๒๐๕,๐๓๑ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๑๓๖ ราย อำเภอแม่แตง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๘๑,๗๐๗ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๔,๐๐๙ ราย อำเภอแม่ริม มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๐๖,๕๕๙ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๓๖๖ ราย อำเภอสะเมิง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๓๑,๓๐๗ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๒๗๖ ราย อำเภอฝาง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๙๔,๐๔๘ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๒,๑๗๓ ราย อำเภอแม่ฮาด มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๐๒,๓๔๘ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๑๐๔ ราย อำเภอพร้าว มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๙๓,๒๓๗ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๒,๙๖๕ ราย อำเภอสันป่าตอง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๒,๖๑๙ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๔๐๖ ราย อำเภอสันกำแพง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๖๔,๕๕๗ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๘๓๗ ราย อำเภอสันทราย มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๓๖,๔๒๘ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๘๘๒ ราย อำเภอหางดง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๑๐,๒๙๒ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๒,๗๘๒ ราย อำเภอฮอด มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๒๔,๒๔๐ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๓๐๙ ราย อำเภอดอยเต่า มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๖๘,๘๖๓ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๔,๙๘๕ ราย อำเภอแม่กอย มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๔๒,๒๙๒ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๔๐๐ ราย อำเภอสารภี มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๔๙,๗๒๕ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๙๐๓ ราย อำเภอเวียงแหง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๒๑,๘๖๐ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๔๖๑ ราย อำเภอไชยปราการ มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๔๔,๘๓๗ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๑๓๖ ราย อำเภอแม่วาง มีจำนวนไก่พื้นเมือง มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๙๐,๑๕๕ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๑,๖๖๐ ราย อำเภอแม่ฮอน มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๓๒,๖๖๒ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๖๖๗ ราย อำเภอดอยหล่อ มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๙๒,๓๙๗ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓,๘๗๙ ราย อำเภอกัลยาณิวัฒนา มีจำนวนไก่พื้นเมือง ๑๔,๙๔๓ ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ๕๖๕ ราย

จังหวัดเชียงใหม่มีฟาร์มไก่พื้นเมืองที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (GAP) จำนวน ๒๒ ฟาร์ม อยู่ในพื้นที่อำเภอสันทราย ๑ ฟาร์ม และอำเภอจอมทอง ๒๑ ฟาร์ม มีฟาร์มที่ได้รับการรับรองฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) จำนวน ๑๐๓ ฟาร์ม มีโรงฆ่าที่ได้รับใบอนุญาต ขจส.๒ จำนวน ๙ แห่ง

๑.๓ การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิต

๑.๓.๑ เงินลงทุน

ค่าพันธุ์ไก่พื้นเมืองลูกผสม (อายุ ๑ เดือน) ราคาตัวละประมาณ ๘ - ๑๐ บาท

ค่าลูกไก่ประดู่หางดำ อายุ ๑ วัน ราคา ๒๑ บาท/ตัว

ค่าอาหารประมาณ ๘๐ บาท/เดือน/ตัว

๑.๓.๒ รายได้

สำหรับไก่พื้นเมืองลูกผสมที่เลี้ยงในโรงเรือนตลอดเวลา จำหน่ายได้ในราคา ๘๐-๘๕ บาท/กก.

บางรายต้องการเพิ่มมูลค่าของไก่โดยจะชำแหละและ เอาเครื่องในออก ยกเว้น หัวใจ ตับและกึ้น
จำหน่ายในตลาดสดหรือตลาดชุมชน (ราคาประมาณ ๑๓๐-๑๖๐ บาท/กก. สำหรับไก่พื้นเมืองแท้ และ ๑๒๐-
๑๓๐ บาท/กก. สำหรับไก่พื้นเมืองลูกผสม)

ขายไข่ประมาณ ๑.๕๐ บาท/ฟอง

๑.๓.๓ ผลตอบแทน

ไก่ประดู่หางดำมีต้นทุนการเลี้ยง ๖๕ บาท/กก. เลี้ยง ๘๕ วัน จับขาย ๙๐ บาท/กก. กำไร ๒๕
บาท/กก. เปรียบเทียบกับการเลี้ยงไก่เนื้อทั่วไปมีต้นทุนการเลี้ยง ๓๘ บาท/กก. เลี้ยง ๔๕ วัน จับขาย ๔๒
บาท/กก. กำไร ๔ บาท/กก.

๑.๔ การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า

วิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) และปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factor) ด้วย Generic VC
ผลิตภัณฑ์ศักยภาพ (Product Champion).....ไก่พื้นเมือง.....

๒. ยุทธศาสตร์

๒.๑ วิสัยทัศน์

โกพื้นเมือง ทางเลือกการบริโภค สร้างรายได้อย่างยั่งยืน

๒.๒ พันธกิจ

- ๑) พัฒนาพันธุ์ อาหาร สุขภาพ เพิ่มศักยภาพการผลิต
- ๒) ส่งเสริมการเลี้ยง
- ๓) สร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร
- ๔) ยกระดับการผลิตทั้งระบบให้มีความปลอดภัย และได้รับรองมาตรฐาน
- ๕) เพิ่มมูลค่าสินค้าและผลิตภัณฑ์
- ๖) ขยายตลาดสินค้าและผลิตภัณฑ์

๒.๓ วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อขยายกำลังการผลิต
- ๒) เพื่อยกระดับความปลอดภัย และได้มาตรฐาน
- ๓) เพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายตลาด
- ๔) เพื่อพัฒนาการผลิตทั้งระบบให้เกิดความยั่งยืน

๒.๔ เป้าหมาย

เป็นสินค้าปลอดภัย ที่เป็นทางเลือกให้ผู้บริโภค และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ผลิตได้อย่างยั่งยืน

๒.๕ ยุทธศาสตร์

- ๑) พัฒนาศักยภาพการผลิต
- ๒) พัฒนาระบบการผลิตให้มีความความปลอดภัย และได้มาตรฐาน
- ๓) พัฒนาการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม
- ๔) พัฒนาการตลาด

๒.๖ ประเด็นยุทธศาสตร์

- ๑) ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพการผลิต
  - กลยุทธ์อนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์
  - กลยุทธ์การผลิต
  - กลยุทธ์การควบคุมป้องกันโรค
- ๒) ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการผลิตให้มีความความปลอดภัย และได้มาตรฐาน
  - กลยุทธ์พัฒนาการเลี้ยงรายย่อยหรือรายฟาร์มให้ได้มาตรฐาน
  - กลยุทธ์พัฒนาโรงฆ่าให้ได้มาตรฐาน
  - กลยุทธ์พัฒนาสถานที่จำหน่ายให้ได้มาตรฐาน
- ๓) ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม
  - กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปให้หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปให้สะอาดถูกสุขอนามัยและได้มาตรฐาน

๔) ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการตลาด

กลยุทธ์จัดหาช่องทางจำหน่าย

กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้

๒.๗ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) เกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- ๒) ประชาชนมีอาหารทางเลือกที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐาน
- ๓) ผู้ประกอบการในระบบที่เกี่ยวข้องมีอาชีพที่มั่นคง

๒.๘ แผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมายการปฏิบัติงาน					งบประมาณ						
				๒๓	๒๔	๒๕	๒๖	๒๗	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖	๒๗		
๑) พัฒนาศักยภาพการผลิต	กลยุทธ์อนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์	โครงการรับรองสายพันธุ์และจัดสิทธิบัตรไก่พื้นเมือง	๑ สายพันธุ์				๑					๑๐,๐๐๐			
	กลยุทธ์การผลิต	โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้พัฒนาศักยภาพการผลิต (เพิ่มปริมาณ ลดต้นทุน)	๑๐๐ ราย	๕๐	๕๐					๒๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐				
	กลยุทธ์การควบคุมป้องกันโรค	โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการควบคุมป้องกันโรค	๑๐๐ ราย	๕๐	๕๐					๒๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐				
		โครงการกองทุนสัตว์	๒ กองทุน				๒						๑๐๐,๐๐๐		
๒) พัฒนาระบบการผลิตให้มีความปลอดภัย และได้มาตรฐาน	กลยุทธ์พัฒนาการเลี้ยงรายย่อยหรือรายฟาร์มให้ได้มาตรฐาน	โครงการพัฒนามาตรฐานฟาร์ม (อบรม+ตรวจรับรอง)	๑๒๕ ฟาร์ม	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕		๔๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	
	กลยุทธ์พัฒนาโรงฆ่าให้ได้มาตรฐาน	โครงการพัฒนามาตรฐานโรงฆ่าสัตว์	๑ โรง					๑						๒,๕๐๐,๐๐๐	
	กลยุทธ์พัฒนาสถานที่จำหน่ายให้ได้มาตรฐาน	โครงการพัฒนามาตรฐานสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ (อบรม+ตรวจรับรอง)	๕๐ แห่ง	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐		๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	
๓) พัฒนาการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม	กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปให้หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด	โครงการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด	๕ ผลิตภัณฑ์	๑	๑	๑	๑	๑		๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	
	กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปให้สะอาดถูกสุขอนามัยและได้มาตรฐาน	โครงการอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปให้สะอาดถูกสุขอนามัยและได้มาตรฐาน	๕๐ ราย	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐		๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	
๔) พัฒนาการตลาด	กลยุทธ์จัดหาช่องทางจำหน่าย	โครงการจัดแสดงสินค้าเชื่อมโยงผู้ผลิตผู้จำหน่าย ผู้บริโภค	๒ งาน					๑	๑					๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
	กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้	โครงการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้	๕ งาน	๑	๑	๑	๑	๑		๒๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐	